

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

Warszawa, 23. X. 2012

RPO-713812-III/12/JA

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan Sławomir Piechota
Przewodniczący
Komisji Polityki Społecznej i Rodziny
Sejm RP

Szanowny Panie Przewodniczący,

W związku z pracami Komisji Polityki Społecznej i Rodziny nad rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw - druk nr 724, który dotyczy racjonalizacji zasad przyznawania świadczenia pielęgnacyjnego i wprowadzenia nowego świadczenia - specjalnego zasiłku opiekuńczego uprzejmie informuję Pana Przewodniczącego, co następuje.

W mojej ocenie przedłożony projekt nie rozwiązuje skutecznie problemów, które dotyczą warunków nabywania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego oraz specjalnego zasiłku opiekuńczego.

Pierwsza kwestia dotyczy problemu uzależnienia prawa do świadczenia pielęgnacyjnego i projektowanego świadczenia w formie specjalnego zasiłku opiekuńczego od istnienia między osobą sprawującą opiekę, a osobą wymagającą opieki obowiązku alimentacyjnego określonego w przepisach Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Istnienie obowiązku alimentacyjnego ma charakter bezwzględnie obowiązujący, co powoduje, że nie pozostawia organom żadnego luzu decyzyjnego.

Przykładowo:

1/ Bratanek sprawujący opiekę na 85-letnią siostrą swego ojca - osobą posiadającą orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, samotną która nie posiada żadnych krewnych w linii prostej zobowiązanych w myśl Kro. do alimentacji, nie jest i nie będzie uprawniony do uzyskania świadczeń z uwagi na okoliczność, iż nie jest obciążony względem ciotki obowiązkiem alimentacyjnym. Takie stanowisko zajął w podobnej sprawie Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 10 maja 2012 r. sygn. akt I OSK 2149/11 (kopia w załączeniu). Zdaniem Rzecznika, skoro jedyny krewny opiekuje się członkiem

najbliższej rodziny i wywiązuje się ze swych obowiązków moralnych wobec ciężko chorego krewnego, to taka sytuacja zasługuje na wsparcie ze strony państwa.

2/ W trakcie trwania małżeństwa żona opiekująca się mężem z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności nie jest i nie będzie uprawniona do ubiegania się o wskazane wyżej świadczenia. Zdaniem organów decyzyjnych w sprawie uprawnienia do świadczenia pielęgnacyjnego na małżonku, jako osobie niespokrewnionej nie ciąży obowiązek alimentacyjny - w załączeniu przykładowe rozstrzygnięcia. Takie stanowisko znajduje umocowanie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r. sygn. akt III CZP 39/11, który stwierdził, że: „Nie ulega wątpliwości, że pomiędzy obowiązkiem ustanowionym w art. 27 Kro., a obowiązkiem alimentacyjnym (art. 128 i nast. oraz art. 60 Kro.) istnieje podobieństwo, jednak o tożsamości tych obowiązków nie może być mowy; można mówić co najwyżej o alimentacyjnym charakterze obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, konstatacja ta nie upoważnia jednak do formułowania tezy, że między małżonkami - w czasie trwania małżeństwa - istnieje obowiązek alimentacyjny sensu stricto”. Kształt przepisów, w którym prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, czy projektowanego świadczenia - specjalnego zasiłku opiekuńczego przysługuje tylko osobie zobowiązanej do alimentacji względem osoby wymagającej opieki, w przypadku opiekujących się sobą małżonków skłania do tworzenia sytuacji pozorujących rozkład pożycia między małżonkami, by w konsekwencji uzyskać pomoc finansową ze środków publicznych.

Drugi problem dotyczy zbiegu prawa do świadczenia pielęgnacyjnego i specjalnego zasiłku opiekuńczego z prawem do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Przykładowo:

W sytuacji, gdy mąż sprawuje opiekę nad matką i z tego tytułu otrzymuje świadczenie pielęgnacyjne jego żona przebywająca na urlopie wychowawczym nie ma i nie będzie miała prawa uzyskania dodatku do zasiłku rodzinnego z tego tytułu. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w piśmie z dnia 25 czerwca 2012 r. znak DSR-IV-053-358-1-GM/12 zapowiedziało rozważenie podjęcia działań legislacyjnych, jednak problem nie został uwzględniony w przedłożonej nowelizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych - kopia pisma w załączeniu.

Trzeci przypadek dotyczy natomiast ograniczenia prawa pobierania świadczenia pielęgnacyjnego i specjalnego zasiłku opiekuńczego tylko przez jedną osobę w rodzinie.

Przykładowo:

Ojciec opiekuje się niepełnosprawnym dzieckiem i uzyskuje z tego tytułu świadczenie pielęgnacyjne. Jego żona nie może i nie będzie mogła ubiegać się o prawo do świadczenia z racji opieki nad niepełnosprawną matką mimo, iż osoby wymagające opieki funkcjonują w odrębnych gospodarstwach domowych.

Działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Przewodniczącego o rozważenie możliwości rozwiązania zasygnalizowanych powyżej problemów w toku prac nad rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw.

Łucja Wyrostek

Anna Jirou